

NORGES HØYESTERETT

Den 9. november avsa Høyesterett dom i

HR-2016-02285-A, (sak nr. 2016/1234), straffesak, anke over dom,

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Per Morten Schjetne)

mot

A

(advokat John Christian Elden)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Normann**: Saken gjelder straffutmåling ved unnlatt føring av 92 storfe over en så lang periode at samtlige døde, jf. dyrevelferdsloven § 37 andre ledd sammenholdt med § 24.
- (2) I straffesak mot A avsa Namdal tingrett 14. januar 2016 dom med slik domsslutning:
 - "1. A, født 00.00.1978, dømmes for overtredelse av dyrevelferdsloven § 37 annet ledd jf. første ledd jf. § 24 bokstav a, og dyrevelferdsloven § 37 annet ledd jf. første ledd jf. § 24 bokstav b, til fengsel i 120 – etthundreogtjue – dager, jf. straffeloven 1902 § 62.
 2. A, født 00.00.1978, forbys i medhold av dyrevelferdsloven § 33 annet ledd, jf. første ledd i 10 – ti – år, å eie, holde eller bruke husdyr, regnet fra rettskraftig dom.
 3. A, født 13. september 1978, dømmes til å betale erstatning til Mattilsynet avdeling Namdal med kroner 63 325,67 – sekstitretusentrehundreogtjufemkronerogsekstienøre – innen 2 – to – uker fra forkynnelse av denne dom med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra utløpet av oppfyllelsesfristen og til betaling skjer."
- (3) Tingretten tok utgangspunkt i et straffenivå på fengsel i seks måneder, men under henvisning til tiltaltes tilståelse ble straffen redusert til 120 dager, jf. straffeloven 1902 § 59 andre ledd.
- (4) Påtalemyndigheten anket over reaksjonsfastsettelsen.

(5) Frostating lagmannsretten avsa 23. mai 2016 dom med slik domsslutning:

"1. I tingrettens dom, domsslutningen pkt 1, gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 1 – ett – år og 2 – to – måneder, og at henvisningen til straffeloven (1902) § 62 utgår.

2. A forbys i medhold av dyrevelferdsloven § 33 andre ledd, for en periode på inntil 10 – ti – år fra rettskraftig dom å eie, stelle, holde eller på annen måte å ha ansvar for husdyr."

(6) Lagmannsretten tok utgangspunkt i et straffenivå på fengsel i ett år og tre måneder, men under henvisning til tiltaltes tilståelse ble straffen redusert med én måned.

(7) Påtalemyndigheten har anket over straffutmålingen til Høyesterett og nedlagt påstand om at A dømmes til fengsel i to år og fire måneder etter et tilståelsesfradrag på to måneder.

(8) Følgende saksforhold ligger til grunn for straffutmålingen:

(9) A er nå 38 år gammel. Han eier en landbruksseiendom på X i Y kommune der han bor sammen med ektefellen. Gården består av et bolighus og en driftsbygning som er innredet til fjøs for storfe. Jord, driftsbygning og melkekvote er nå utleid til en nabo.

(10) A vokste opp på gården som opprinnelig var eid av hans far. Faren drev med melkeproduksjon. Melkeknoten er på 150 000 liter, men den er, som nevnt, utleid. Domfelte hjalp under oppveksten til på gården og har lang praktisk erfaring med gårdsarbeid og stell av husdyr. Han har også vært avløser, men har ingen formell utdanning innen landbruk.

(11) A overtok gården fra faren i 2009 og drev melkeproduksjon frem til våren 2014, da han gikk over til kjøttproduksjon som var basert på storfehold.

(12) Faren, som fortsatt bor i egen bolig i nærheten av gården, deltok i arbeidet der også etter driftsomleggingen i 2014. Men etter at storfeet ble tatt inn fra beite i 2014, bidro han i mindre grad på grunn av sviktende helse. I midten av desember 2014 fikk han diagnosen Alzheimer.

(13) Om bakgrunnen for straffutmålingen heter det i lagmannsrettens dom:

"Lagmannsretten legger til grunn at A i midten av desember 2014 hadde en storfebesetning på ca 90 dyr i fjøset på gårdsbruket sitt på X i Y kommune i Nord-Trøndelag. ...

Det ble produsert rundballer på gården til eget bruk. Sommeren 2014 ble det produsert mer enn 1000 rundballer. Gården hadde egen silo for lagring av kraftfôr. Fjøsrommet var utstyrt med et automatisk vanningsystem. A var vanligvis i fjøset to ganger om dagen. De ble da foret med gras og kraftfôr, og det ble skrapet gjødsel.

Lagmannsretten legger til grunn at dyreholdet på gården, frem til midten av desember 2014, var alminnelig godt sett ut fra et dyrevelferdsmessig synspunkt. Det var rikelig med fôr på gården, både i form av rundballer og kraftfôr, samt tilstrekkelig vanntilførsel. Ingen ytre forhold tilsa annet enn at gårdsdriften kunne fortsette på en tilfredsstillende måte gjennom vinteren.

Om det videre hendelsesforløp skrives det følgende i tingrettens dom side 4:

'Rett etter at tiltalte fikk vite om farens diagnose i midten av desember 2014, ble det brått helt slutt på at tiltalte gikk i fjøset. Han sluttet fra den ene dagen til den andre, uten at det var planlagt på noen måte. Tiltalte mener dette inntraff 16. desember 2014, og knytter det til beskjeden om farens tilstand. Tidspunktet er ikke undersøkt i etterforskningen. Hver dag tenkte han at 'han skal gå fjøset i morgen'. Men det skjedde ikke.

Tiltalte har forklart at han fikk en psykisk reaksjon, ved at han 'møtte veggen', som han selv sa det. Frem mot julen 2014 og i tiden etter isolerte han seg. I januar 2015 begynte [han] å drikke mye mer alkohol enn før for å få sove. Farens diagnose var i følge tiltalte 'dråpen som fikk begeret til å flyte over'. Forholdet til faren var vanskelig og hadde vært det en tid. På fem år hadde han bare hatt to dager fri til en tur til Sverige. Problemene hadde bygd seg opp over tid, og han følte seg psykisk og fysisk utslitt.

Tiltalte holdt sine problemer for seg selv. Ektefellen var uvitende om at han slet psykisk og ikke lenger føret dyrene eller hadde tilsyn med dem. Flere ganger i tiltaleperioden spurte hun ham om han skulle gå i fjøset, noe han bekreftet, kledde på seg, gikk ut av huset, for så å komme inn igjen, uten at han hadde vært i fjøset. På grunn av arbeid og skole var hun ofte borte fra gården. På spørsmål om han hadde vært i fjøset, svarte han ja. Tiltalte tillot ikke at ektefellen gikk i fjøset alene, noe hun heller ikke gjorde. En gang i den periode tiltalte gjelder, stoppet han henne da hun skulle inn i fjøset.'

Den 20. mars 2015 dro veterinær Hilde Margit Vatnar Selnes, sammen med en kollega, til tiltaltes gårdsbruk, etter at Mattilsynet hadde mottatt en bekymringsmelding. De møtte A på gården. Han ba dem komme tilbake senere, og han forlot deretter gården. Mattilsynet tok seg inn i fjøset senere samme dag med bistand fra politiet.

De ble møtt av et nærmest ubeskrivelig syn. Besetningen på 92 dyr lå døde inne i fjøset. Videoopptaket fra gården gjort samme dag, viser avmagrede og møkkete dyr liggende døde over alt, noen i grupper, dels oppå hverandre. Innredningen var delvis ramponert.

Et omfattende oppryddings- og destruksjonsarbeid ble iverksatt. Fjøset ble luftet og tømt for kadaver, som ble kalket og nedgravd på eiendommen.

Veterinær Cecilie Mejdell ved Veterinærinstituttet avga en sakkyndig erklæring i forbindelse med straffesaken mot tiltalte. Fra hennes rapport av 25. august 2015 gjengis konklusjonen:

'Det er utvilsomt at dyrene har dødd som en direkte følge av mangel på fôr og vann, og at dette samt manglende annet stell har påført dem mye lidelse. Ut fra litteraturen er det ikke utenkelig at enkelt dyr blant de større storfeene har levd i 2-3 måneder, herunder inntil flere uker etter at vannforsyningen ble borte. De fleste kriterier for god dyrevelferd i henhold til Welfare Quality-protokollen har vært brutt. Dette er et grovt brudd på dyrevelferdslovens bestemmelser.'

Tingretten har ved bevisvurderingen lagt til grunn følgende, jf dommen side 9:

'Retten legger etter dette Mejdells konklusjon til grunn ved avgjørelsen av skyldspørsmålet, med den reservasjon at dyrene hadde vann til siste dyr døde, og at siste dyr var i live frem til rundt 15. februar 2015, videre at de fleste var sterkt avmagret.'

Ved straffutmålingen legges dette til grunn.

...

Ved vurderingen av tiltaltes forsett, skriver tingretten følgende på side 12:

'Retten har ikke funnet grunnlag for at tiltalte sluttet å føre og ha tilsyn med dyrene i den hensikt at de skulle dø. Forklaringen på hvorfor det skjedde, har tiltalte vært åpen på, og den legges til grunn av retten. Tiltalte møtte veggen og fikk en form for 'psykisk sperre' som gjorde at han sluttet å føre og ha tilsyn med dyrene.

Retten mener det er ført bevis utover rimelig og fornuftig tvil, at tiltalte var klar over at han ikke føret dyrene. Han forsto at han ikke ga dyrene før som dekket dyrenes behov for næring. Dette skjedde fra midten av desember 2014, helt til alle dyr var døde rundt midten av februar 2015. Tiltalte var videre klar over at han ikke hadde tilsyn med dyrene. Han forsto at han ikke beskyttet de mot skade, sykdom og andre farer.

For å dømmes for forsettlig overtredelse kreves det ikke at tiltalte forsto eller regnet det som sikkert eller mest sannsynlig at det befant seg syke og skadde dyr inne i fjøset. Dette er ikke et element i lovbruddet. Og det kreves heller ikke at han forsto eller regnet det som sikkert eller mest sannsynlig at dyr ville bli utsatt for lidelse og død som følge av mangel på før.

På dette grunnlag har retten kommet til at tiltalte har utvist forsett.'

Lagmannsretten legger også dette til grunn ved straffutmålingen."

- (14) Det fremgår av lagmannsrettens gjengivelse av tingrettens dom at tingretten ved avgjørelsen av skyldspørsmålet la til grunn at det siste dyret døde i midten av februar 2015, og at vanntilførselen ble avstengt etter at samtlige dyr var døde.
- (15) *Jeg er kommet til at anken delvis fører frem, men at aktors påstand om straff på fengsel i to år og fire måneder er for streng.*
- (16) Det skal utmåles straff for grov overtredelse av dyrevelferdsloven. Den øvre strafferammen etter lovens § 37 andre ledd er fengsel inntil tre år.
- (17) Høyesterett har nylig avsagt en dom om overtredelse av § 37 andre ledd som vil stå sentralt ved straffutmålingen, jf. HR-2016-295-A (Lukas-dommen). Dommen gjaldt avlaving av hund, mens vår sak gjelder brudd på aktivitetsplikten i dyrevelferdsloven § 24 første ledd bokstav a og b som lyder:

"Dyreholder skal sikre at dyr får godt tilsyn og stell, herunder sikre at:

- a) før, beite og vann er av god kvalitet, dekker dyrets behov for næring og væske og fremmer god helse og velferd. Dyr skal ikke tvangsføres eller tvangsvannes, med mindre det skjer av dyrehelsemessig grunn,
- b) dyr beskyttes mot skade, sykdom, parasitter og andre farer. Syke og skadde dyr skal gis forsvarlig behandling og avlives om nødvendig,"

- (18) Straffetrusselen er inntatt i dyrevelferdsloven § 37 første og andre ledd som har slik ordlyd:

"Forsettlig eller grovt uaktsom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven eller vedtak gitt i medhold av loven, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebestemmelse.

Grov overtredelse straffes med fengsel inntil 3 år. Ved vurdering av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger, og graden av utvist skyld."

- (19) Den øvre strafferammen på fengsel i inntil tre år for grove overtredelser ble ved lovendring 19. januar 2001 innført i dyrevernavloven 1974. I Ot.prp. nr. 68 (1999–2000) på side 3–4 begrunnet departementet lovendringen slik:

"Brudd på dyrevernavloven kan være av meget forskjellig karakter og alvorlighetsgrad. Det kan spenne fra små forseelser til grove vannrøkt- og mishandlingstilfeller. Dagens lave maksimumsstraff harmonerer etter departementets mening ikke med den alminnelige rettsoppfatning. Det synes som om domstolene er forsiktige med å legge seg på lovens maksimal straff, selv for de groveste brudd på loven. Departementet finner det derfor ønskelig å øke den generelle strafferammen og skjerpe strafferammen ytterligere ved grove brudd på loven. Dette vil gi domstolene en større mulighet for å differensiere straffen utfra alvorlighetsgrad."

- (20) I Lukas-dommen avsnitt 16 uttaler førstvoterende etter å ha sitert departementets begrunnelse:

"Formålet var altså særlig å gi større mulighet til å tilpasse straffen til alvorret i handlingen. I proposisjonens punkt 3.2.8 fremheves i tillegg straffens allmennpreventive virkning."

- (21) I 2009 ble dyrevernavloven avløst av dyrevelferdsloven. Formålet med endringen er omtalt i Lukas-dommen avsnitt 17:

"Formålet med dyrevelferdsloven var blant annet å presisere dyrs status og rettigheter, jf. Ot.prp. nr. 15 (2008-2009) side 7. Her opplyses det at bakgrunnen for lovforslaget var en betydelig utvikling i kunnskapen om dyrs evner og behov, kombinert med høye etiske mål for hvordan vi ønsker at dyr skal behandles i samfunnet. En vesentlig premiss for loven er anerkjennelsen av at dyr har egenverdi i tillegg til å ha nytteverdi for mennesket, jf. lovens § 1 og § 3."

- (22) Lovgiver var ved vedtakelsen av dyrevelferdsloven opptatt av verdier som ikke hadde vært fremhevet i dyrevernavloven. Det fremgår av forarbeidene at dyrevelferdsloven er ment å beskytte en viktig samfunnsinteresse.

- (23) Ved dyrevelferdsloven ble simpel uaktsomhet avkriminalisert. Dette skyldtes den generelle holdning om å avkriminalisere uaktsomhet som kom til uttrykk ved vedtakelsen av straffeloven 2005, og intensjonen var ikke at de handlingene som rammes av loven, skulle straffes mildere. Drøftelsen i dyrevelferdslovens forarbeider gjelder strafferammen og er ikke uttrykk for et ønske om en reduksjon i faktisk straffenivå i forhold til det som kom til uttrykk ved lovendringen i 2001.

- (24) I Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) side 88 heter det:

"Domstolene har vært tilbakeholdne med å idømme strenge straffer for brudd på dyrevernavloven. I all hovedsak har det blitt idømt betinget fengsel, bot eller en kombinasjon av bot og betinget fengsel. Det er få tilfeller av ubetinget fengsel, selv for svært grove overtredelser. Denne type saker er ofte forbundet med alvorlige personlige problemer, noe som vil kunne være relevant i forbindelse med straffeutmålingen. Departementet mener imidlertid at personlige forhold ikke kan unnskyldte alle alvorlige brudd på dyrevelferdslovgivningen og generelt gi grunnlag for lavere straff. Grov dyremishandling er handlinger der straffverdigheten tilsier at strengere straffer bør idømmes."

- (25) Som påpekt i Lukas-dommen avsnitt 19, viser dette sitatet – ikke minst avslutningen – at man ikke var tilfreds med domstolenes straffutmåling, og at personlige forhold må tre mer i bakgrunnen ved alvorlige overtredelser av loven.
- (26) Forsvarer har anført at tingrettens straffutmåling er i samsvar med nyere underrettspraksis. Etter som disse dommene stort sett er avsagt før Lukas-dommen, finner jeg ikke grunn til å gå nærmere inn på disse, jf. Lukas-dommen avsnitt 29. Utover Lukas-dommen finnes det ikke nyere relevant høyesterettspraksis.
- (27) Jeg går så over til den konkrete straffutmålingen i saken her:
- (28) I Lukas-dommen avsnitt 30 heter det:
- "Ved fastsettelsen av straff er det først og fremst handlingens grovhet som er styrende. Det betyr at det må stå sentralt hvor mange dyr som rammes, hvor stor lidelse de er påført, og graden av skyld."**
- (29) Vår sak gjelder 92 dyr, og dyrenes lidelse varte i opptil to måneder. I Lukas-dommen ble det tillagt vekt at det var tale om en "nokså kortvarig lidelse", jf. avsnitt 37. Det dreide seg der bare om noen minutter før døden inntraff.
- (30) A bodde like ved driftsbygningen, og han visste hva som foregikk. Det bidrar til handlingens grovhet at han hadde lang erfaring med storfe. I tillegg hadde han god tid til å tenke seg om, og han stoppet ved en anledning ektefellen fra å gå inn i fjøset.
- (31) Det er på den andre siden ikke funnet bevist at A ønsket å påføre dyrene lidelse. Jeg er enig med lagmannsretten i at dette skiller saken fra tilfeller hvor en eier aktivt mishandler dyr, jf. Lukas-dommen avsnitt 38.
- (32) I Lukas-dommen kom Høyesterett til at et passende utgangspunkt for straffen var fengsel i 120 dager. I avsnitt 39 er det uttalt at aktors påstand om en straff av fengsel i 10 måneder etter fradrag for tilståelse var vesentlig for streng, og at en slik straff ikke ville "stå i et rimelig forhold til et realistisk straffenivå for de store dyretragedier". I vår sak er det nettopp en slik tragedie vi står overfor, og straffen her må bli betydelig strengere.
- (33) Den eneste forklaringen som er fremkommet på hvorfor A sluttet å gå i fjøset, er hans vanskelige livssituasjon, og at han "møtte veggen". At slike personlige forhold skal veie tungt ved straffutmålingen ved alvorlige overtredelser av dyrevelferdsloven, er, som jeg allerede har påvist, langt på vei avvist i forarbeidene, jf. Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) side 88. Hans "mentale sperre" må derfor tillegges begrenset vekt. A kunne ha søkt hjelp, og det er ingen holdepunkter for at han var psykotisk eller psykisk syk på gjerningstidspunktet. Som det fremgår av det jeg har gjengitt fra forarbeidene foran, er denne type saker ofte forbundet med alvorlige personlige problemer, jf. Ot.prp. nr. 15 (2008–2009) side 88.
- (34) Jeg er enig med lagmannsretten i at det ikke er grunnlag for å hevde at storfe i en besetning hvor det drives "industriell kjøttproduksjon" har mindre strafferettslig vern enn kjæledyr. Dette kan ikke være et argument for mildere straff.

- (35) Allmennpreventive hensyn tilsier at det reageres strengt på denne type overtredelser. Straffenivået kan dessuten bidra til å høyne dyrs status og vil gjennom dette kunne ha en holdningsskapende effekt.
- (36) At A i medhold av dyrevelferdsloven § 33 andre ledd er fradømt retten til å ha ansvar for husdyr i en periode på ti år, kan vanskelig tillegges vekt ved straffutmålingen. Slike tiltak kan bare treffes der Mattilsynet finner det nødvendig for å hindre *fremtidige* lovbrudd.
- (37) Jeg er etter en samlet vurdering kommet til at straffen som utgangspunkt må fastsettes til fengsel i ett år og ti måneder.
- (38) A´ tilståelse omfattes av straffeloven § 59 andre ledd. Den prosessuelle betydningen har imidlertid vært begrenset. Forholdene ble avdekket av Mattilsynet ved en kontroll på gården, og da var allerede tragedien et faktum. Jeg er etter dette kommet til at det bør gis et tilståelsesfradrag på to måneder.
- (39) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom – domsslutningen punkt 1 – gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 1 – ett – år og 8 – åtte – måneder.

- (40) Dommer **Indreberg:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (41) Dommer **Matheson:** Likeså.
- (42) Dommer **Bull:** Likeså.
- (43) Dommer **Matningsdal:** Likeså.
- (44) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom – domsslutningen punkt 1 – gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 1 – ett – år og 8 – åtte – måneder.

Riktig utskrift bekreftes: